

Pohjoismaiden
ministerineuvosto

Sosiaali- ja terveyspolitiikan yhteistyöohjelma 2022–2024

Sisältö

Esipuhe	3
Pohjoismaiden sosiaali- ja terveystieteellisen yhteistyön suuntaukset vuosina 2022–2024	5
Strategiset painopistealueet	10
Yhteistyö EU-asioissa ja kansainvälisissä kysymyksissä	15
Yhteistyön organisointi	16
Yhteistyöohjelman arviointi	18

Tämä julkaisu on saatavilla myös saavutettavana verkkoversiona: <https://pub.norden.org/politknord2022-717>

Kuva: Johnér · iStock · Maud Lervik / Norden.org

Esipuhe

Pohjoismailla on edessään monia yhteisiä haasteita. Vuonna 2020 alkanut koronapandemia on ollut ja on edelleen aivan erityinen haaste, jonka takia terveys- ja hoivapalvelumme ja hyvinvointijärjestelmämme ovat valtavan paineen alla. Pandemian pitkän aikavälin vaikutuksista ei ole vielä tietoa, mutta kriisin tiedetään pahentaneen sosiaalisia ongelmia, kuten etenkin nuorten, vanhusten ja vammaisten yksinäisyyttä, syrjäytymistä ja eristyneisyyttä. Nuorten mielenterveysongelmien lisääntyminen Pohjoismaissa on myös huolestuttava kehityskulku, joka voi johtaa suuriin terveys- ja mielenterveysongelmiin sekä syrjäytymiseen, mikäli ei ryhdytä varhaisiin ennaltaehkäiseviin toimiin. Monet nuoret Pohjoismaissa ovat vailla töitä tai koulutusta, ja he ovat vaarassa syrjäytyä pysyvästi, jos uusia tehokkaita osallistamistoimia ei käynnistetä.

Ikääntyvä väestö ja kroonisesti sairaiden määrän kasvu aiheuttavat paineita myös hyvinvointivaltiolle. Pohjoismaiden yhteisenä haasteena ovat harvaan asutut alueet, joissa fyysiset etäisyydet ovat pitkiä ja ikääntyneiden osuus kasvaa eniten. Tähän tulee vastata toimilla, jotka vaikuttavat terveyden ja elämänlaadun tasaiseen jakautumiseen ja sosiaalisten erojen kaventumiseen. Ilmastokriisi ja sen sosioekonomiset seuraukset kuuluvat edelleen ajankohtaisiin ja kasvaviin haasteisiin. Välttämätön siirtyminen kohti kestäviä yhteiskuntia asettaa vaatimuksia kaikille, jotta voimme turvata vihreämmän ja ympäristömyötäisemmän tulevaisuuden itsellemme ja tuleville sukupolville.

Suhtautumalla avoimemmin sosiaalialan innovaatioihin ja uusiin ratkaisuihin ja vaihtamalla hanakammin tietoa tehokkaista toimista ja hyvistä kokemuksista voimme kehittää hyvinvointi- ja terveyspolitiikkaa, jonka avulla taataan sosiaaliturva sekä kaikkien yhtäläinen pääsy terveys- ja hyvinvointipalveluihin. Osaamisen kartuttamisen lisäksi työhön tulee osallistaa hyvinvointipalveluiden työntekijät ja käyttäjät, jotta voidaan tuottaa parempia palveluita erilaisiin tarpeisiin ja elämäntilanteisiin. Tuleviin terveyskriiseihin ja tilanteisiin tulee varautua vahvistamalla Pohjoismaiden yhteistyötä terveydenhuollon valmius- ja varautumissuunnittelussa sekä yksilöiden ja yhteiskunnan kriisivalmiudessa.

Fyysisten ja psyykkisten ongelmien ennaltaehkäiseviä varhaisia toimia tulee kehittää edelleen.

Sosiaalinen kestävyys ja kilpailukyky kuuluvat tiiviisti yhteen. Väestötutkimuksista ja terveysrekistereistä saatavia tietoja käytetään esimerkiksi sairauksiin ja terveyteen liittyvissä tutkimushankkeissa, ja niiden avulla selvitetään väestön suurimpia terveyshaasteita nyt ja tulevaisuudessa. Visio 2030 -toimintasuunnitelman osana on käynnistetty Nordic Commons -hanke. Sen tavoitteena on luoda terveystietoja käsittelevä pohjoismainen yhteisö, jossa tunnistetaan, jaetaan, kootaan ja analysoidaan terveystietoja yhteistyöhankkeissa, ja sen myötä edistää innovointia ja elinkeinoelämää. Integroitua etähoitoa ja -hoivaa koskevassa monialaisessa hankkeessa (iVOPD) keskitytään puolestaan tulevana vuosina erityisesti hyvinvointipalveluiden parempaan saatavuuteen koko Pohjolassa innovatiivisten digitaalisten hyvinvointiteknologian ratkaisuiden avulla.

Pohjoismaat muodostavat ainutlaatuisen yhteisön, jota meidän tulee hyödyntää löytääksemme parhaat ja kestävimmat ratkaisut yhteisiin haasteisiimme. Yhdessä voimme saavuttaa tavoitteen vihreästä, kilpailukykyisestä ja sosiaalisesti kestävästä Pohjolasta monialaisten toimien avulla sekä lisäämällä vuoropuhelua kansalaisjärjestöjen ja käyttäjien kanssa.

Työ- ja osallisuusministeri, Norja

Terveys- ja peruspalveluministeri, Norja

Pohjoismaiden ministerineuvoston Norjan-puheenjohtajakausi 2022

Visio 2030

Kilpailukykyinen Pohjola

Haluamme yhdessä edistää Pohjolan vihreää kasvua, joka perustuu tietoon, innovointiin, liikkuvuuteen ja digitaaliseen integraatioon.

Vihreä Pohjola

Haluamme yhdessä edistää yhteiskuntiemme siirtymistä vihreään talouteen sekä hiilineutraaliutta ja kestävää kierto- ja biotaloutta.

**Pohjolasta
tulee maailman
kestävin ja
integroitunein
alue**

Sosiaalisesti kestävä Pohjola

Haluamme yhdessä edistää osallisuutta, tasa-arvoa ja yhtenäisyyttä alueella, jossa on yhteiset arvot ja jossa vahvistetaan kulttuurivaihtoa ja hyvinvointia.

Kuva: Ricky Molloy / Norden.org · iStock · Benjamin Suomela / Norden.org

Pohjoismaiden sosiaali- ja terveyspoliittisen yhteistyön suuntaukset vuosina 2022–2024

Vuosiksi 2022–2024 laadittavan Pohjoismaiden sosiaali- ja terveyspolitiikan ministerineuvoston (MR-S) yhteistyöohjelman tavoitteena on vahvistaa terveys- ja hyvinvointialan yhteisiin haasteisiin liittyvän osaamisen kehittämistä ja kokemusten vaihtoa koko Pohjolassa. Päättävänä on kehittää hankkeita ja ratkaisuja, jotka edistävät politiikan kehitystä ja turvaavat Pohjoismaiden hyvinvointiyhteiskuntien kestävyysnä niin paikallisesti, alueellisesti, kansallisesti kuin pohjoismaisellakin tasolla resurssien niukentuessa. Yhteistyön perusedellytyksenä on luoda pohjoismaista hyötyä. Globalisaatio, väestökehitys ja koronakriisi ovat aiheuttaneet paineita hyvinvointivaltioille, ja Pohjoismaiden tulee toimia yhdessä haasteisiin vastaamiseksi. Suhtautumalla avoimesti sosiaaliin innovaatioihin sekä vaihtamalla tietoa ja kokemuksia voimme edistää hyvinvointi- ja terveyspolitiikkaa, joka takaa sosiaaliturvan ja terveys- ja hyvinvointipalvelujen yhtäläisen saatavuuden kaikille, ottaa huomioon heikossa asemassa olevat ryhmät ja varustaa Pohjoismaita tuleviin pandemioihin tai muihin terveysriskeihin parantamalla terveydenhuollon valmiutta.

Sektorin työ pohjautuu kahteen strategiaselvitykseen. Sosiaalipoliittisen yhteistyön tavoitteena on varmistaa kaikille tarkoitettu kestävä ja turvattu hyvinvointi Pohjoismaiden yhteiskunnissa. Tämän saavuttamiseksi on tärkeää panna täytäntöön 14 suositusta, jotka sisältyivät Árni Páll Árnasonin vuonna 2018 laatimaan sosiaalialan strategiaselvitykseen *Tiedolla tehoa käytännön toimiin – Sosiaalialan pohjoismaisen yhteistyön vahvistaminen*. Samaan aikaan jatketaan terveysalan pohjoismaisia yhteistyötoimia, jotka perustuvat Bo Könbergin strategiaselvitykseen *Terveysalan pohjoismainen yhteistyö tulevaisuudessa* (2014). Toimien tehoa aiotaan arvioida tavoitteena varmistaa terveysalan tulevien päätösten ajankohtaisuus nykyisiin haasteisiin vastaamiseksi. Terveysalan pohjoismaista yhteistyötä on tarkoitus vahvistaa universaalien eli kaikkien vapaasti ja yhtäläisesti ulottuvilla olevien terveydenhuoltojärjestelmien ylläpitämiseksi ja kehittämiseksi. Yhteistyön tavoitteena on myös keskittyä kansanterveyteen vaikuttaviin riskitekijöihin ja torjua

pohjoismaalaisten terveyden eriarvoisuutta.

Yhteistyöohjelma kytkeytyy Pohjoismaiden ministerineuvoston visioon 2030, jonka mukaan Pohjolasta tulee maailman kestävin ja integroitunein alue, sekä vision kolmeen strategiseen painopistealueeseen, jotka koskevat vihreää, kilpailukykyistä ja sosiaalisesti kestävää Pohjolaa. Yhteistyöohjelma konkretisoi näin vuosiksi 2021–2024 laadittua vision toimintasuunnitelmaa ja sen kahtatoista tavoitetta ja kuvaa MR-S:n vuoteen 2024 asti ulottuvia tavoitteita sekä yhteistyön erityisiä painopistealueita. Erityistä huomiota kiinnitetään *Sosiaalisesti kestävää Pohjolaa* koskevaan strategiseen painopistealueeseen *ja siihen liittyen hyvään, tasa-arvoiseen ja turvattuun terveyteen ja hyvinvointiin kaikille* (toimintasuunnitelman tavoite 9). MR-S tukee myös kilpailukykyistä Pohjolaa koskevaa strategista painopistealuetta edistämällä uusia teknisiä, digitaalisia ja innovatiivisia terveydenhuollon ratkaisuja. Lisäksi se tukee vihreää Pohjolaa koskevaa strategista painopistealuetta edistämällä sosiaalisesti kestävä vihreän siirtymän toteutusta kaikkialla Pohjoismaissa.

MR-S osallistuu eri aloitteiden kautta aktiivisesti kestävä kehitystä, tasa-arvoa sekä lapsia ja nuoria koskevien yleisten näkökulmien sisällyttämiseen ministerineuvoston työhön myös jatkossa. Työssä otetaan myös huomioon vammaisnäkökulma. MR-S pyrkii lisäksi vahvistamaan vuoropuhelua kansalaisyhteiskunnan kanssa.

Ohjelmakaudella Pohjoismaiden sosiaali- ja terveystieteissä yhteistyössä keskitytään pääasiassa seuraaviin priorisointeihin, joista monet ovat vision strategisiin painopistealueisiin kuuluvia monialaisia hankkeita:

Sosiaalisesti kestävä Pohjola

- Ylläpidetään ja kehitetään vapaasti ja yhtäläisesti kaikkien ulottuvilla olevia universaaleja terveydenhuoltojärjestelmiä.
- Edistetään ennaltaehkäisevää kansanterveystyötä, jossa keskitytään tasa-arvoiseen terveyteen.
- Lievennetään koronaviruksen negatiivisia vaikutuksia etenkin heikossa asemassa oleviin ryhmiin, kuten lapsiin ja nuoriin, ikääntyneisiin ja vammaisiin.
- Pyritään parantamaan terveydenhuollon valmiutta.
- Kehitetään pohjoismaista yhteistyötä harvaan asuttujen alueiden haasteisiin vastaamiseksi ja yhteisten ratkaisujen kehittämiseksi.
- Vahvistetaan yhteistyötä kansalaisjärjestöjen kanssa.
- Vahvistetaan poikkihallinnollista yhteistyötä.

Vihreä Pohjola

- Edistetään sosiaalisesti kestävää vihreää siirtymää kaikkialla Pohjoismaissa ja torjutaan siirtymästä johtuvien yhteiskunnallisten jakolinjojen lisääntymistä.
- Edistetään kestävää pohjoismaista elämäntapaa kiinnittämällä huomiota etenkin terveyttä edistävään toimintaan ja kestäviin elintarvikejärjestelmiin.
- Edistetään ilmastomyönteisiä ratkaisuja kehittämällä hyvinvointiteknologiaa sekä integroitua etähoitoa ja -hoivaa.

Kilpailukykyinen Pohjola

- Edistetään terveydenhuollon uusia teknisiä, digitaalisia ja innovatiivisia ratkaisuja.
- Kehitetään yhteisiä mahdollisuuksia jakaa terveystietoja turvallisesti ja tehokkaasti Pohjoismaiden välillä.
- Parannetaan pohjoismaisten hyvinvointiyhteiskuntien kestävyyttä ja turvataan se tietoon perustuvilla toimilla ja sosiaalisilla investoinneilla.

Sosiaalipolitiikka

Sektori edistää kaikille tarkoitettua kestäväää ja turvattua hyvinvointia pohjoismaisissa yhteiskunnissa. Tärkeä osa työtä on jatkaa Árni Páll Árnasonin strategiaselvityksen *Tiedolla tehoa käytännön toimiin – Sosiaalialan pohjoismaisen yhteistyön vahvistaminen* (2018) sisältämien 14 ehdotuksen toteuttamista. Ohjelmakaudella MR-S seuraa Árnasonin selvityksen ehdotusten pohjalta käynnistettyjä toimia ja päättää toimista, jotka vielä odottavat toteutusta sosiaalipoliittisen alan kehittämiseksi.

Koronakriisi on lisännyt sosiaalisia ongelmia, kuten nuorten ja ikääntyneiden yksinäisyyttä ja eristyneisyyttä sekä vammaisten työelämästä syrjäytymistä. Konkreettisissa toimissa keskitytään etenkin heikossa asemassa oleviin ryhmiin, kuten lapsiin ja nuoriin, huono-osaisiin aikuisiin, ikääntyneisiin ja vammaisiin, joilla on monenlaisia tarpeita. Tavoitteena on vahvistaa Pohjoismaiden osaamispohjaa koronakriisin vaikutuksista ja onnistuneista toimista.

Pohjoismaisen yhteistyö väestönkehityksen haasteisiin vastaamiseksi jatkuu panostuksilla hyvinvointiteknologiaan, käyttäjälähtöisiin ja ennaltaehkäiseviin ratkaisuihin ja dementiaverkostoon sekä ikämyönteisten kaupunkien kehittämällä Pohjoismaihin.

Terveyspolitiikka

Terveyspolitiikan alalla Bo Könbergin *Terveysalan pohjoismaisen yhteistyö tulevaisuudessa*

-strategiaselvitys (2014) on edelleen tärkeällä sijalla. Vuodesta 2014 lähtien on toteutettu useita toimia Könbergin raportin kaikilla 14 alalla. Pohjoismaiset työryhmät ja verkostot tekevät yhteistyötä useilla eri osa-alueilla esimerkiksi kansanterveyden, mielenterveyden, antibioottiresistenssin, e-terveyspalvelujen ja lääkkeiden alalla. Lisäksi varoja on kohdistettu raportin 14 ehdotuksen pohjalta laadittuihin erityispanostuksiin. Ehdotusten perusteella käynnistetystä työstä ei ole kuitenkaan laadittu koottua selvitystä ja kokonaisarviota. MR-S aikoo sen vuoksi toteuttaa arvioinnin analysoidakseen sitä, miten terveysalan pohjoismaista yhteistyötä tulee kehittää muun muassa perusterveydenhuollossa ja kansanterveydessä sekä etenkin kroonisten sairauksien ennaltaehkäisyssä. Toisena tavoitteena on hyödyntää parhaimmalla mahdollisella tavalla meneillään olevasta tai jo tehdystä työstä saatuja kokemuksia.

Pohjoismaalaisten terveyden eriarvoisuuden vähentämiseksi ja kaikkien hyvän terveyden ja elämänlaadun edistämiseksi sektorin tärkeänä tavoitteena on vähentää sosiaalista syrjäytymistä, lisätä ennaltaehkäiseviä toimia sekä ylläpitää ja kehittää universaaleja terveydenhuoltojärjestelmiä, jotka ovat vapaasti ja yhtäläisesti kaikkien ulottuvilla.

Jotta mahdollisiin tuleviin pandemioihin tai muihin terveyskriiseihin oltaisiin paremmin varautuneita, terveydenhuollon pohjoismaista valmiusyhteistyötä tulee vahvistaa yhteispohjoismaisten ratkaisujen avulla. Tämä tarve on selkiytynyt koronakriisin aikana.

Esimerkiksi ikääntyvään väestöön ja Pohjoismaiden harvaan asuttujen alueiden pitkiin välimatkoihin liittyviin haasteisiin vastaamiseksi sektori aikoo lisäksi kehittää terveyspolitiikkaa keskittymällä erityisesti e-terveyspalveluja, etähoitoa ja -hoivaa sekä digitalisaatiota koskeviin yhteisiin monialaisiin aloitteisiin. Lääkealalla jatketaan antibioottiresistenssin (AMR) vastaista taistelua Yhteinen terveys -näkökulmasta ja vahvistetaan huoltovarmuuteen liittyvää yhteistyötä.

Yhteistyöohjelma tulee voimaan 27.04.2022 ja jatkuu 31.12.2024 asti.

Kuva: Ritzau/Scanpix · iStock · Ritzau/Scanpix

Strategiset painopistealueet

Pohjoismainen hyvinvointimalli on osoittautunut ajantasaiseksi ja kestäväksi, mutta siihen kohdistuu muun muassa työelämän muutoksiin ja väestönkehitykseen liittyviä haasteita. Kuten Árnasonin raportissa todetaan, hyvinvointimallin perustana olevat sosiaaliset investoinnit mahdollistavat sosiaalisen liikkuvuuden ja takaavat sosiaaliturvan pohjoismaisissa yhteiskunnissa. Pohjoismaisen hyvinvointimallin rahoituksen kestävyys turvataan korkealla työllisyystasolla sekä kilpailukykyisen Pohjan tuomalla lisäarvolla tulevaisuuden innovatiivisten ratkaisujen myötä. Pohjoismaiden sosiaalisesti kestävä vihreä siirtymä voidaan toteuttaa ainoastaan, jos kaikilla yksilöillä on realistiset mahdollisuudet tehdä elämässään kestäviä valintoja. Pohjoismaisen hyvinvointimallin toimivat sosiaali- ja terveydenhuollon järjestelmät muodostavat sen vuoksi pohjan kilpailukykyiselle ja vihreälle, kaikki ihmiset osallistavalle Pohjolle.

Sosiaalisesti kestävä Pohjola

Haluamme yhdessä edistää osallisuutta, tasa-arvoa ja yhtenäisyyttä alueella, jossa on yhteiset arvot ja jossa vahvistetaan kulttuurivaihtoa ja hyvinvointia.

SEKTORIN TAVOITE

Ylläpidetään ja kehitetään universaaleja terveydenhuoltojärjestelmiä, jotka ovat vapaasti ja yhtäläisesti kaikkien ulottuvilla.

Terveysalaa vahvistetaan myös ylläpitämällä ja kehittämällä universaaleja terveydenhuoltojärjestelmiä, jotka ovat vapaasti ja yhtäläisesti kaikkien ulottuvilla, kiinnittämällä huomiota Pohjoismaiden asukkaiden terveyden eriarvoisuuteen sekä edistämällä hyvää terveyttä ja elämänlaatua koko elämän ajan. Työssä priorisoidaan ennaltaehkäiseviä, varhaisia toimia etenkin fyysisen terveyden ja mielenterveyden alalla ja vahvistetaan lääkealan yhteistyötä.

Integroitua etähoitoa ja -hoivaa koskevan monialaisen hankkeen (iVOPD) avulla MR-S edistää hyvinvointipalveluiden saatavuutta kaikkialla Pohjoismaissa ja etenkin harvaan asutuilla alueilla. Hankkeessa keskitytään digitaalisiin ratkaisuihin, innovaatioihin, ympäristöön ja ilmastoon, alueelliseen kehitykseen, hoito- ja hoivaosaamisen saatavuuteen sekä Pohjoismaiden kansainväliseen profilointiin nykyaikaisena hyvinvointialueena.

SEKTORIN TAVOITE

Vahvistetaan pohjoismaista yhteistyötä ikääntyvään väestöön liittyviin haasteisiin vastaamiseksi ja yhteisten ratkaisujen kehittämiseksi.

Ikäihmisiä koskevaa pohjoismaista yhteistyötä vahvistetaan edelleen. Kuten edellä on mainittu, hyvinvointiteknologiaan, käyttäjälähtöisiin ja ennalta ehkäiseviin ratkaisuihin, dementiaverkostoihin ja ikämyönteisiin kaupunkeihin liittyvät panostukset jatkuvat. Sosiaali- ja terveyspalveluiden lisääntyneeseen tarpeeseen vastaamiseksi MR-S toteuttaa monialaisia hankkeita, jotka liittyvät terveystietoihin, e-terveyspalveluihin, integroituun etähoitoon ja -hoivaan sekä digitalisaatioon. Tässä yhteydessä on myös tärkeää vaihtaa kokemuksia terveydenhuollon henkilöstön rekrytoinnista.

SEKTORIN TAVOITE

Kartutetaan tietoa koronaviruksen vaikutuksista heikossa asemassa oleviin ryhmiin, kuten lapsiin ja nuoriin, ikääntyneisiin ja vammaisiin.

Koronapandemia on vaikuttanut Pohjoismaiden yhteiskuntiin ja merkinnyt suuria haasteita sekä yhteiskunnalle että heikossa asemassa oleville ryhmille. Koronaviruksen

seurauksia koskevan tiedon kartuttamiseksi MR-S aikoo käynnistää monialaisia hankkeita, joissa selvitetään pandemian vaikutuksia eri väestöryhmiin, kuten lapsiin ja nuoriin, ikääntyneisiin ja vammaisiin. Erityisesti kiinnitetään huomiota siihen, miten koronapandemia on vaikuttanut ihmisten mielenterveyteen. Ohjelmakaudella toteutetaan uusia hankkeita (*Koronan aiheuttama yksinäisyys ja eristyneisyys, Koronan seuraukset lapsille ja nuorille sekä Vammaisten osallistuminen työelämään*) ja tehdään tiiviimpää yhteistyötä kansalaisjärjestöjen kanssa.

SEKTORIN TAVOITE

Pyritään parantamaan terveydenhuollon valmiutta.

Koronapandemian oppeja hyödyntävää terveydenhuollon pohjoismaista valmiusyhteistyötä aiotaan vahvistaa tulevien pandemioiden tai muiden terveyskriisien hallinnan parantamiseksi. Terveydenhuollon pohjoismaisella valmiusryhmällä (Svalbard-ryhmällä) on tärkeä asema tässä työssä. Ryhmä luo perustan Pohjoismaiden väliselle yhteistyölle, jonka tavoitteena on valmistella ja kehittää terveydenhuollon valmiutta kriisi- ja katastrofitilanteiden varalta. Lisäksi pohjoismainen lääkeryhmä jatkaa työtään huoltovarmuuteen liittyvissä valmiusasioissa.

SEKTORIN TAVOITE

Vahvistetaan yhteistyötä kansalaisjärjestöjen kanssa.

Pohjoismaiden asukkaita hyödyttävien toimien löytämiseksi MR-S aikoo vahvistaa vuoropuhelua kansalaisyhteiskunnan eri toimijoiden kanssa muun muassa ministerineuvoston uuden kansalaisyhteiskuntaverkoston kautta. Toimet myötäilevät Árni Páll Árnasonin raporttia, jossa ehdotetaan tiiviimpää yhteistyötä Pohjoismaiden kansalaisjärjestöjen ja julkisen sektorin välille (ehdotus 7).

Vihreä Pohjola

Haluamme yhdessä edistää yhteiskuntiemme siirtymistä vihreään talouteen sekä hiilineutraaliutta ja kestävästä kierto- ja biotaloutta.

SEKTORIN TAVOITE

Edistetään sosiaalisesti kestävästä vihreästä siirtymästä kaikkialla Pohjoismaissa ja torjutaan siirtymästä johtuvien yhteiskunnallisten jakolinjojen lisääntymistä.

Ilmastokriisi ja välttämätön siirtymä kestävämpiin yhteiskuntiin vaikuttavat suoraan myös yksilöihin. Sosiaalisesti kestävästä vihreästä siirtymään tähtäävässä monialaisessa hankkeessa tarkastellaan ongelma-alueita, analysoidaan sosioekonomisia seurauksia ja selvitetään toimivia käytäntöjä ja ratkaisuja Pohjoismaiden yhteiskuntien vahvistamiseksi. Aloite toteutetaan usean eri ministerineuvoston välisenä monialaisena yhteistyönä.

SEKTORIN TAVOITE

Sektorin tavoitteena on myös edistää kestävästä pohjoismaista elämäntapaa kiinnittämällä huomiota etenkin terveyttä edistäviin toimiin ja kestäviin elintarvikejärjestelmiin yhteistyössä elintarvikesektorin kanssa

Lisäksi sektori edistää ilmastomyönteisiä ratkaisuja kehittämällä hyvinvointiteknologiaa ja integroitua etähoitoa ja -hoivaa yhteistyössä ministerineuvoston useiden eri sektoreiden kanssa.

Haluamme yhdessä edistää *Pohjolan vihreää kasvua, joka perustuu tietoon, innovointiin, liikkuvuuteen ja digitaaliseen integraatioon.*

SEKTORIN TAVOITE

Edistetään terveydenhuollon uusia teknisiä, digitaalisia ja innovatiivisia ratkaisuja.

Toimintasuunnitelman yhtenä painopistealueena on mahdollistaa olemassa olevien terveystietojen jakaminen Pohjoismaiden välillä turvallisesti ja tehokkaasti sekä laatia katsaus nykyisten tietojärjestelmien yhteensopivuudesta. Tästä on merkittävää hyötyä tutkimukselle, innovoinnille, terveydenhuollolle sekä terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi niin Pohjolassa kuin sen ulkopuolellakin.

Monialaisen *The Nordic Commons – Pohjola terveystietojen pohjoismaisen ja turvallisen digitaalisen infrastruktuurin johtavana alueena* -hankkeen kautta MR-S kehittää uusia ratkaisuja Pohjoismaiden kilpailukykyyn edellytysten parantamiseksi yhteistyössä muun muassa elinkeinopolitiikan ministerineuvoston, digitalisaatioministerineuvoston sekä koulutus- ja tutkimusministerineuvoston kanssa. Sosiaali- ja terveystieteiden ministerineuvosto on päävastuussa tästä NordForskin toteuttamasta hankkeesta.

Sektori toteuttaa myös digitalisaatioon, terveyteen sekä etähoitoon ja -hoivaan liittyviä monivuotisia hankkeita keskittyen etenkin innovatiivisiin ratkaisuihin. Lisäksi sektori kehittää tietoon perustuvia tilastotyökaluja, kuten pohjoismaisia hyvinvointi-indikaattoreita.

Kuva: Mads Schmidt Rasmussen / Norden.org · Unsplash · Ritzau/Scanpix

Yhteistyö EU-asioissa ja kansainvälisissä kysymyksissä

Ministerineuvoston kansainvälisen työn tarkoituksena on edistää sektorin tavoitteiden saavuttamista, vahvistaa Pohjoismaiden vaikutusmahdollisuuksia alueellisesti ja maailmanlaajuisesti, luoda lisäarvoa sekä MR-S:lle että kansainvälisille toimijoille esimerkiksi tunnistamalla ja edistämällä yhteisiä etuja, vaihtamalla kokemuksia ja luomalla uusia yhteyksiä sekä profiloimalla Pohjoismaiden sosiaali- ja terveystoimintaa. Yhteistyö voi täydentää muita kansallisesti tai alueellisesti merkittäviä kansainvälisiä aloitteita esimerkiksi lähialueilla, joilla sektori jatkaa yhteisiä toimia myös Baltian maiden ja Luoteis-Venäjän kanssa.

Työssä otetaan huomioon Agenda 2030, Visio 2030, yhteistyöohjelman painopistealueet, monialaiset näkökulmat (esim. tasa-arvo, lapset ja nuoret sekä kestävä kehitys) sekä ajankohtaiset kansainväliset hankkeet. Yhteistyötä muiden sektoreiden sekä Pohjoismaiden ministerineuvoston ulkopuolisten tahojen kanssa tehdään tarpeen ja mahdollisuuksien mukaan.

Erityistä huomiota kiinnitetään EU-yhteistyöhön ja EU-asioihin liittyvien kysymysten koordinointiin, sillä sosiaali- ja terveysalasta on tullut entistä tärkeämpi laajemmassa EU-yhteistyössä, vaikka se perustuukin pääasiassa kansalliseen osaamiseen.

Sosiaali- ja terveysalan EU-aloitteista keskustellaan sosiaali- ja terveystoimintaa ministerineuvoston ja virkamieskomitean sekä asianomaisten työryhmien kokouksissa tarpeen mukaan.

Pohjoismaainen sosiaaliturvasopimus toimii EU-asetuksessa 883/2004 määriteltyjen EU:n sosiaaliturvasääntöjen pohjoismaisena kytkentänä. Työtä pohjoismaisen sosiaalipalvelusopimuksen mukauttamiseksi EU-lainsäädäntöön jatketaan.

Kuva: Johnér · Johnér · iStock

Yhteistyön organisointi

Pohjoismaiden ministerineuvosto on Pohjoismaiden hallitusten virallinen yhteistyöelin. Pohjoismaiden hallitusten sosiaali- ja terveystoimittisten yhteistyötä johtaa sosiaali- ja terveystoimittisten ministerineuvosto (MR-S).

Pohjoismaiden sosiaali- ja terveystoimittisten virkamieskomitea (ÄK-S), joka koostuu Pohjoismaiden sekä Ahvenanmaan, Färsaarten ja Grönlannin sosiaali- ja terveystoimittisten virkahenkilöistä, johtaa sosiaali- ja terveystoimittisten ehdotusten valmistelua ministereiden käsittelyä ja päätöksentekoa varten. Virkamieskomitea päättää myös sektorin budjetin jakautumisesta sekä koordinoi alan hanketoimintaa ja pohjoismaisia työryhmiä.

Pohjoismaiden ministerineuvoston sihteeristö valmistelee ministerineuvostossa ja sen alaisessa virkamieskomiteassa käsiteltävät asiat ja varmistaa, että kaikki sosiaali- ja terveystoimittiset päätökset myös pannaan täytäntöön.

Työn syventämiseksi tietyillä aloilla sekä käytännön yhteistyön ja tiedonvaihdon mahdollistamiseksi on perustettu parikymmentä pohjoismaista työryhmää.

Alalla toimii myös laitostasolla Pohjoismaiden hyvinvointikeskus (NVC) sekä Pohjoismaiden sosiaali- ja terveystoimittisten ministerineuvoston rahoittamia strategisia yhteistyökumppaneita. Ne kaikki edistävät sektorin tavoitteiden saavuttamista omilla aloillaan. MR-S tekee yhteistyötä myös muiden pohjoismaisten laitosten, kuten esimerkiksi NordForskin, Nordregion ja Nordic Innovationin kanssa.

Pohjoismaisen hyvinvointikeskuksen keskeisenä tehtävänä on toimia sosiaali- ja kansanterveysalan eri toimijoiden yhteistyöfoorumina Pohjoismaissa sekä Ahvenanmaalla, Färsaarilla ja Grönlannissa.

Laitoksen toiminnan tulee edistää maiden kansallista kehitystyötä, tiedon ja kokemusten vaihtoa sekä alan osaamisen kartuttamista.

Strategiset yhteistyökumppanit

- Pohjoismainen hammasmaterian koestuslaitos (NIOM)
- Pohjoismainen sosiaalilastokomitea (NOSOSKO)
- Pohjoismainen lääkintätilastokomitea (NOMESKO)
- Vammaisalan pohjoismainen yhteistyöneuvosto.

Monialaiset näkökulmat

Pohjoismaisen hyvinvointiyhteiskunnan periaatteisiin kuuluvat kaikkien kansalaisten yhtäläiset mahdollisuudet sekä sosiaalinen solidaarisuus ja turvallisuus sukupuoleen, etniseen taustaan, uskontoon, vakaumukseen, toimintarajoitteeseen, ikään ja seksuaaliseen suuntautumiseen katsomatta. MR-S painottaa monialaisen yhteistyön tärkeyttä hyvinvointialan useissa eri kysymyksissä.

Kestävän kehityksen, tasa-arvon sekä lapsen oikeuksien ja nuorten näkökulman tulee näkyä Pohjoismaiden ministerineuvoston kaikessa työssä. Näiden näkökulmien valtavirtaistaminen on edellytys sille, että pystytään toteuttamaan ministerineuvoston visio Pohjolasta maailman kestävimpanä ja integroituneimpana alueena vuoteen 2030 mennessä. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että näiden näkökulmien on vaikutettava järjestelmällisesti Pohjoismaiden ministerineuvoston kaikkeen toimintaan. Niiden on oltava mukana kaikissa suunnittelun, päätöksenteon, toteutuksen ja arvioinnin vaiheissa.

Hyvinvointiyhteiskuntien taloudellisen perustan ylläpitämiseksi ja sosiaalisen kestävyyden saavuttamiseksi on tärkeää kiinnittää huomiota myös vihreään ja kilpailukykyiseen Pohjolaan. Tämä voidaan saavuttaa esimerkiksi edistämällä monialaista hyvinvointitaloudellista ajattelua.

Tasa-arvonäkökulma on tärkeä niin sosiaali- kuin terveysalallakin. Terveystieteiden palvelujen ja ennaltaehkäisevien (myös digitaalisten) toimien käyttöön sekä osallistamistyöhön voi liittyä sukupuoli- ja tasa-arvonäkökulma. Koronapandemia vaikuttaa naisiin ja miehiin eri tavoin, esimerkiksi työttömyyden, eristyisyyden ja hoitotyön osalta.

Jotta tasa-arvonäkökulma saadaan järjestelmällisesti sisällytettyä MR-S:n kaikkiin aloitteisiin, tulee tarkastella tasa-arvotyötä ja löytää uusia tapoja hyvien ratkaisujen käyttöönottoon. Työhön on saatavilla tukea esimerkiksi Árni Páll Árnasonin sosiaalialan strategiaselvityksestä.

MR-S tukee huomion lisäämistä lapsen oikeuksiin sekä heikossa asemassa oleviin lapsiin ja nuoriin kohderyhmänä. Pohjoismaisella hyvinvointikeskuksella on tärkeä asema lapsen oikeuksien ja nuorten näkökulman sisällyttämisessä ministerineuvostossa tehtävään yhteistyöhön.

Sektorilla tulee analysoida ja jakaa hyviä esimerkkejä osallistavista toimintatavoista. Esimerkkinä mainittakoon nuoria työhönsä osallistava vammaisalan pohjoismainen yhteistyöneuvosto sekä muut ajankohtaiset panostukset, joissa esimerkiksi lapsia ja nuoria osallistetaan suoraan työhön.

Pohjoismaiden kestävä kehitys luomiseksi on myös tärkeää analysoida vihreän siirtymän seurauksia tavoitteena kartuttaa osaamista siitä, miten ympäristö- ja ilmastotoimet luovat tai vahvistavat sosioekonomista, kulttuurista ja maantieteellistä eriarvoisuutta.

Kuva: Yadid Levy / Norden.org · Ritzau/Scanpix · Eiríkur Björnsson / Norden.org

Yhteistyöohjelman arviointi

Yhteistyöohjelma on kolmevuotinen (2022–2024), ja sitä arvioidaan ennen ohjelmakauden päättymistä. Arvioinnissa tarkastellaan muun muassa asetettujen tavoitteiden saavuttamista ja työn onnistumista sekä sitä, miten tavoitteiden toteuttaminen on edistänyt Pohjoismaiden ministerineuvoston visiota ja sen kolmea strategista painopistealuetta, eli vihreää, kilpailukykyistä ja sosiaalisesti kestävää Pohjolaa.

Tietoja tästä julkaisusta

Sosiaali- ja terveystieteiden yhteistyöohjelma 2022–2024

PolitikNord 2022:717

978-92-893-7337-1 PDF

978-92-893-7338-8 ONLINE

<http://dx.doi.org/10.6027/politiknord2022-717>

© Pohjoismaiden ministerineuvosto 2022

Ulkoasu: Tobias Scheel Mikkelsen

Kannen valokuva: iStock (iStock, Johnér, iStock, Johannes Jansson/norden.org)

Julkaistu 19.4.2021

Pohjoismainen yhteistyö

Pohjoismainen yhteistyö on yksi maailman laajimmista alueellisista yhteistyömuodoista. Yhteistyön piiriin kuuluvat Islanti, Norja, Ruotsi, Suomi ja Tanska sekä Ahvenanmaa, Färsaaret ja Grönlanti.

Pohjoismaista yhteistyötä tehdään politiikan, talouden ja kulttuurin aloilla tärkeänä osana eurooppalaista ja kansainvälistä yhteistyötä. Pohjoismaisen yhteisön tavoitteena on vahva Pohjola vahvassa Euroopassa.

Pohjoismainen yhteistyö pyrkii vahvistamaan pohjoismaisia ja alueellisia etuja ja arvoja globaalissa maailmassa. Maiden yhteiset arvot lujittavat osaltaan Pohjolan asemaa yhtenä maailman innovatiivisimmista ja kilpailukykyisimmistä alueista.

Pohjoismaiden ministerineuvosto

Nordens Hus

Ved Stranden 18

DK-1061 Kööpenhamina

www.norden.org

Lisää pohjoismaisia julkaisuja on luettavissa osoitteessa www.norden.org/fi/julkaisut

Yhteistyöohjelma ja *Visio 2030:n* välinen yhteys

Pohjoismaiden ministerineuvoston kaiken toiminnan tulee edistää visiota, jonka mukaan Pohjolasta tulee maailman kestävin ja integroitunein alue vuoteen 2030 mennessä. Yhteistyöohjelmassa kuvataan, miten sektori työskentelee kolmen strategisen painopistealueen parissa ja edistää toimintasuunnitelman 2021–2024 kahtatoista tavoitetta *Visio 2030:n* toteuttamiseksi.

Lisätietoa on osoitteessa norden.org